

seminář

Karl Polanyi:
klasik ekonomické sociologie

Hlavní body semináře

Předmoderní společnost

Vztah trhu a společnosti

Velká transformace

Role státu při vzniku komplexního tržního systému

Tzv. dvojí pohyb moderní ekonomiky

The Strike, 1886 (Robert Koehler)

Hlavní oblasti rozdílů mezi tradiční a moderní společností

1. ZPŮSOB USPOŘÁDÁNÍ MOCI A SPRÁVY
2. TYP EKONOMIKY
3. TYP SOCIÁLNÍ STRUKTURY
4. ZPŮSOB VÝKLADU SVĚTA

Kdo je Karl Polanyi?

- 1886-1964
- Rakouský historik, ekonom, filozof (maďarského původu)
- Po 2. světové válce emigruje do USA
- The Great Transformation (1944)

„Příroda i lidé mají jinou než jen instrumentální hodnotu.“

Před-tržní společnosti

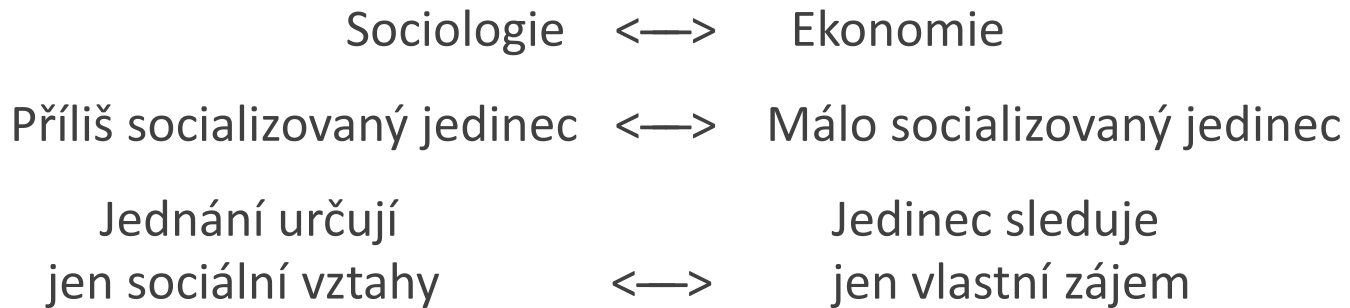
- Pokud je tržní ekonomika nová, co jí předchází? Jak je zajištěn chod před-tržních společností?
- Proč kritizuje Polanyi přístup klasických ekonomů, jako např. Adama Smithe?
- Co způsobilo náhlou proměnu ve zcela jiný druh ekonomiky?

Kritika klasické liberální ekonomické teorie

Zejména její dvou základních předpokladů:

1. ... že lidé jsou „od přírody“ orientováni tržně
2. univerzálnosti motivů lidského jednání (s nevyhnutelnou orientací na maximalizaci zisku).

Teoretický význam

Ekonomická sociologie

Vztah trhu a společnosti

Jaké je dle Polanyiho v současné (= moderní) době postavení sociálního a tržního systému?

Vysvětlete pojem seberegulující trh! Kdy došlo k přechodu od regulovaného k seberegulujícímu trhu a jakými základními rysy se seberegulující trh vyznačuje?

Důsledky těchto změn na společnost?

Komodifikace půdy a proměna krajiny

*Photo © Cornwall County Council Historic
Environment Service*

Příklad tzv. Enclosure movement

The Goose and the Common / Anonymous

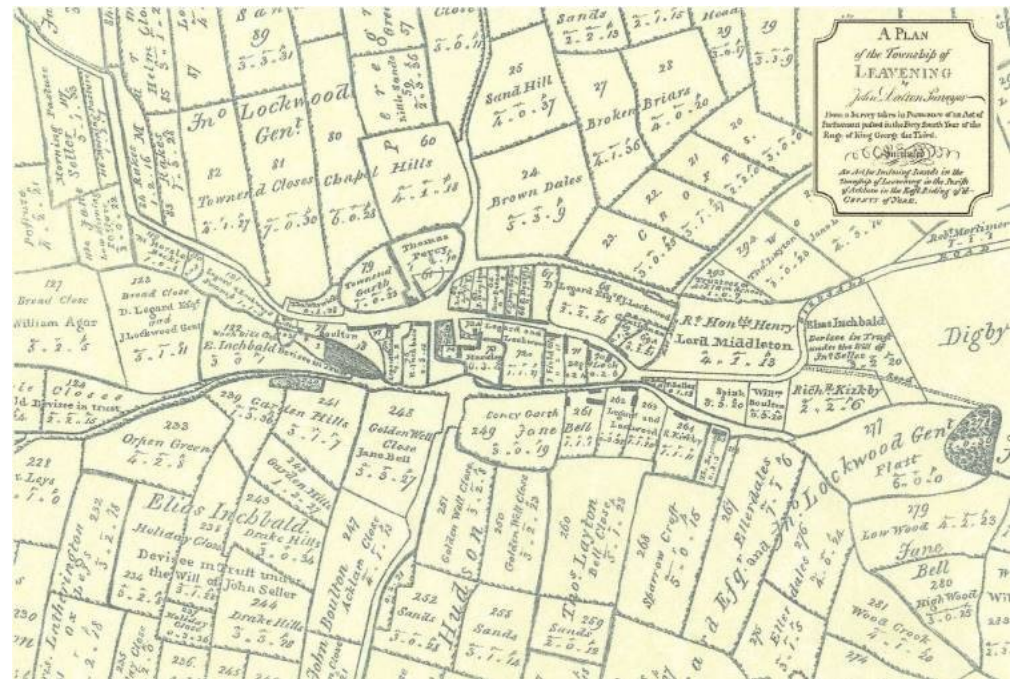
(a 17th century protest song)

*The law locks up the man or woman
Who steals the goose off the common
But leaves the greater villain loose
Who steals the common from the goose.*

*The law demands that we atone
When we take things we do not own
But leaves the lords and ladies fine
Who takes things that are yours and mine.*

*The poor and wretched don't escape
If they conspire the law to break;
This must be so but they endure
Those who conspire to make the law.*

*The law locks up the man or woman
Who steals the goose from off the common
And geese will still a common lack
Till they go and steal it back.*

Více o dělení panství a půdy v českých zemích

Viz odkaz:

https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Reforma_pozemkov%C3%A1

Komodifikace peněz

Komodifikace práce

-Bracero Program, 1960s

Obecná charakteristika tradiční a moderní společnosti

1. ZPŮSOB USPOŘÁDÁNÍ MOCI A SPRÁVY

Tradiční společnost

Omezené zdroje tradiční moci

=> není možná systematická kontrola celého území

malý bezprostředný vliv, nejasné hranice

Moderní společnost

Mocenský rámec je vytvářen moderním

národním státem, který je schopen kontrolovat každodenní život svých občanů

jasné hranice

2. TYP EKONOMIKY

Tradiční společnost

základní výrobní jednotka = domácnost,

nízká směna, hospodářská soběstačnost.

Těžiště ekonomiky:
zemědělství a řemeslná výroba.

Moderní společnost

Domácnost ztrácí své postavení soběstačné jednotky sociální reprodukce.

Její jednotlivé funkce přecházejí na vznikající formální organizace, které zajišťují chod celé společnosti.

Těžiště ekonomiky:
průmyslová výroba.

3. TYP SOCIÁLNÍ STRUKTURY

Tradiční společnost

Stavovská struktura.

Status (společenská pozice) je dán příslušností k jisté stavovské vrstvě.

Moderní společnost

Namísto stavů nastupují třídy.

Status je dán postavením na trhu (vlastník kapitálu nebo vlastník pouhé pracovní síly).

4. ZPŮSOB VÝKLADU SVĚTA

Tradiční společnost

Mytologická,
náboženská podoba,

Cyklické chápání času,
stálost myšlení - stálá
a definitivní totožnost
jedinců.

Moderní společnost

Převládá vědecký
výklad světa,

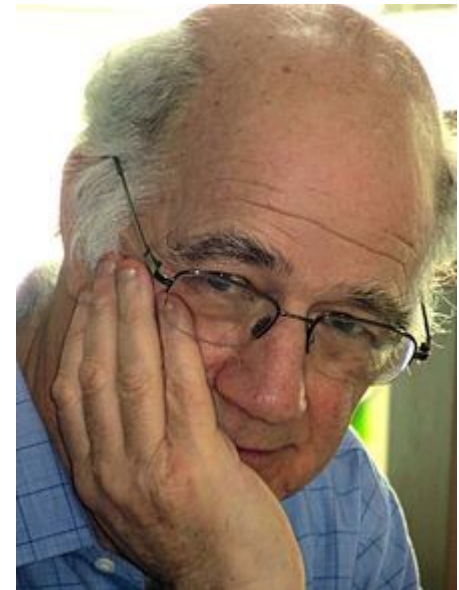
Lineární chápání času,
dynamičnost
(pohyblivost) myšlení -
např. častá změna
povolání, bydliště apod.

Polanyiho odkaz z dnešního pohledu

Michael Burawoy o významu, ale i slabinách Polanyiho díla (Velká transformace):

<https://www.youtube.com/watch?v=d-6bCL-X64g>

(Od cca 20. minuty nahrávky)

Literatura

- DURKHEIM, È.: *Společenská dělba práce*. Brno: CDK, 2004.
- POLANYI, Karl: *Velká transformace*. 2006 (© 1944).
- WEBER, Max: Okcidentální racionalita a kapitalismus a Protestantská etika a duch kapitalismu. In: *Autorita, etika a společnost*. Praha 1997, str. 225-267. (©1905)

(Alternativně Weber, Max: *Protestantská etika a duch kapitalismu*. In: *Metodologie, sociologie a politika*. Oikoymenh, Praha 1998, str. 185-245.)

Přehledová publikace:

- Gerbery, Daniel a Roman Hofreiter (eds.). *Společnost a ekonomika: sociologické perspektivy*. STIMUL FF Univerzity Komenského, Bratislava 2015.